

Deylův ústav

Dne 17. října 1908 projednal humanitní odbor České národní rady návrh profesora Jaromíra Čelakovského (Syn básníka Františka Ladislava Čelakovského, politik, právník, historik, žurnalista Národních listů), na zřízení spolku a českého ústavu pro nevidomé. Díky tomuto návrhu byl založen „Zemský spolek pro výchovu a opatrování slepých v království českém“ a dne 17. března 1910 se otevřel první zcela český ústav. Původní název „Deylova výchovna slepých“ byl v roce 1915 změněn na „Deylův ústav pro slepé“. Nacházel se v Praze na Maltézském náměstí 476/14. Dům byl bezplatně zapůjčen městem Prahou, přičemž město hradilo i veškeré náklady na údržbu domu. V roce 1912 pak umožnilo dům odkoupit. Od koupě vedlejšího domu 473 v roce 1915 výbor vedení útulny upustil.

V ústavu začalo vyučování v roce 1910 v jedné třídě, další rok byla otevřena třída druhá. Budova neměla zahradu, pouze dvorek. Z tohoto důvodu byla řešena výstavba nové budovy. Stavět na získaném pozemku mezi Čimickým hájem a Bohnicemi, později na Barrandově a v Řepích, se však nepodařilo.

Ústav měl zajistit výuku a výchovu pro nevidomé. Do 8 let věku nevidomí chodili do mateřské školy, poté do 14 let navštěvovali obecnou školu. Po jejím absolvování se věnovali buď hudebně literárnímu nebo řemeslnému vzdělávání. Po opuštění ústavu se měli, i když s podporou ústavu, samostatně uživit (Neubert, 1985).

Jak uvádí Doskočil (1925), první, vesměs chudí chovanci, nastoupili 17. října 1910 do obecné školy, původně o jedné třídě. Jednalo se o 13 nevidomých. Škola byla roku 1912 rozšířena na dvoutrídni, na třítrídni roku 1921 a na čtyřtrídni roku 1923.

Podle výroční zprávy (Deylův ústav ..., 1911) bylo vyučováno náboženství a tři obory - literární, hudební a technický. Podle Doskočila (1925) bylo v praktickém výcviku vyučováno kartáčnictví a vyplétání židlí rákosem, v hudební výchově hře na klavír, smyčcové nástroje, dechové dřevěné a plechové nástroje, a některé strunné nástroje (citera, mandolína).

Velká péče byla věnována výcviku ruky, byl povinný tělocvik, na školním dvoře byly provozovány hry nebo se konaly vycházky. V ústavu byla zřízena výstava a prodejna výrobků nevidomých.

Podmínky v Deylově ústavu se vůbec nedají srovnávat s podmínkami, jaké panují dnes v zařízeních pro nevidomé. Chovanci byli společensky izolovaní, na nízké životní úrovni. Přesto je však potřeba přiznat tomuto ústavu určitou pokrokovost v pojetí péče, samozřejmě úměrnou té době. Např. při příjmu chovanců do ústavu nebyla uplatňována diskriminační opatření (náboženské, majetkové, politické, národnostní).

Vybavení ústavu bylo skromné stejně jako zaopatření chovanců. Největší problémy se zajištěním potravin byly koncem první světové války a určitou dobu po jejím skončení. Se zajištěním pomáhal i profesor Deyl a přispíval i ze svých prostředků, další zajistil z darů a příspěvků. Na dobré úrovni byl úklid, péče o oděv a prádlo (Neubert, 1985).

V ústavu byla provozována obecná škola, hudební škola, s výukou klavíru, internát a dílny (29. výroční zpráva Deylova ústavu ..., 1938). Výroční zpráva dále uvádí řadu slavností, které v ústavu proběhly, návštěv, zábav, veřejných vystoupení i výletů. Kromě školního vyučování bylo pečováno i o rozvoj mravní a duševní, hrály se zde upravené hry, např. Člověče nezlob se!, šachy, dáma, ovčín, domino nebo nová hra na šachovnici „hockey“. V říjnu 1935 založili starší chovanci šachový kroužek Vltavan. Chovanci z nejvyšších tříd se dobrovolně vzdělávali v němčině, esperantu, případně francouzštině. Dvakrát týdně bylo předčítání zábavných knih, navštěvovány byly divadla a koncerty, u nichž někteří pořadatelé poskytli ústavu vstupenky bezplatně.

Počet chovanců se postupně zvyšoval - 14 v roce 1910, 53 v roce 1918, 80 v roce 1936, 83 v roce 1937.

Příjem ústavu z velké části závisel na darech, příspěvcích a odkazech, a to jak v penězích, tak i v hmotných darech. U darů se mimo potravin jednalo i o vybavení a nábytek ústavu, učební

pomůcky atd. Příspěvky a dary poskytovaly fyzické i právnické osoby, seznamy všech příspěvků byly uváděny ve výročních zprávách.

Příjem ústavu v roce 1910 byl ve výši 21.714,47 korun, celkové jmění bylo 23.887,97 korun, přičemž největší příspěvek poskytl zemský výbor království Českého a královské hlavní město Praha, dále okresy a města, vesnice a jednotlivci (Deylův ústav ..., 1911).

Výdaje s růstem počtu chovanců postupně rostly. V roce 1912 na 40 chovanců činily 135.530,- K, v roce 1914 při 47 chovancích 270.456,- K, v roce 1915 při 51 chovancích 415.340,- K, v roce 1918 při 53 chovancích 680.000,- K a v roce 1920 při 51 chovancích 915.100,- K (Neubert, 1985).

Zakladatel Jan Deyl (25. 6. 1885 - 16. 2. 1924) - český oční lékař, jeden ze zakladatelů moderní české oftalmologie. Narodil se ve Vysokém Veselí nad Cidlinou. V letech 1875 - 1880 studoval na univerzitě v Praze lékařství. Roku 1883 se nově otevřela česká lékařská fakulta, Deyl zde pomáhal jako univerzitní asistent při jejím vzniku a uspořádání kliniky. Veřejností byl uznávaným výborným operátorem, jako člověk byl navíc laskavý a moudrý. 17. března 1910 otevřel v Praze ústav pro nevidomé, který byl první - ryze český. Byl i předsedou kuratoria „Klárava ústavu pro slepé“, místopředsedou „Útulny pro slepé na Kampě“ a „Spolku pro slepecký tisk“.

Přijímání chovanců do Deylovy výchovny

Zemského spolku pro výchovu a opatrování slepých v král. Českém.

Vyučování v české škole slepých počne počátkem školního roku.

Přijímány budou toliko dívky 7—12 leté. Rodiče slepých dětí neb jich zástupci necht' podají žádosti o přijetí nejdéle do 15. června 1910 a přiloží tyto doklady:

- list křestní,
- list domovský,
- vysvědčení školní (chodilo-li dítě již do školy),
- vysvědčení lékařské, vydané okresním neb obvodním lékařem, že dítě nevidí tak, aby se mohlo naučiti čtení a psaní zrakem, avšak jinak že je tělesně i duševně zdravé a k vyučování způsobilé,
- vysvědčení chudoby, má-li býti dítě přijato bezplatně neb za snížené stravné.

Žádosti a dotazy buďte adresovány:

Deylova výchovna slepých v Praze na Malé Straně, Maltézské náměstí 476.

Podmínky přijetí do Deylova ústavu Zdroj: První výroční zpráva 1910

NEUBERT, František Kamil a KURZ, Jaromír. Deylův první český ústav pro nevidomé: vydáno u příležitosti 120. výročí narozenin profesora MUDr. Jana Deyla a 75. výročí založení Deylova ústavu pro slepé. 1. vyd. Praha: Ústřední výbor Svazu invalidů v ČSR, 1985. 236 s., 67 s. obraz.p.

DOSKOČIL, Jaromír. Ze života nevidomých dětí Deylova ústavu pro slepé v Praze. Praha: Deylův ústav pro slepé, 1925. 68 s.

K dalšímu studiu: (Národní lékařská knihovna)

Deylův první český ústav pro nevidomé: vydáno u příležitosti 130. výročí narozenin profesora MUDr. Jana Deyla a 75. výročí založení Deylova ústavu pro slepé / Jaromír Kurz, František K. Neubert

Datum vydání 1985

Nakladatelské údaje Praha: Ústřední výbor Svazu invalidů v ČSR, 1985

Fyzický popis 236 s., 67 s. obraz. příl.; 20 cm